

**Memorandum
Kresťanskodemokratickej akadémie KREDIT
k obnove KDH**

„Návrat k svojmu národu“

Aby sa kresťanská demokracia stala na Slovensku znovu významnou politickou silou, potrebuje si jej doteraz hlavný predstaviteľ Kresťanskodemokratické hnutie (KDH) zodpovedať na tri otázky:

- I. Prečo potrebuje Slovensko kresťanskú demokraciu?
- II. Prečo KDH prehalo?
- III. V čom musí KDH zmeniť svoju politiku?

Komplex odpovedí na tieto tri otázky predstavuje plán obnovy KDH.

I. PREČO POTREBUJE SLOVENSKO KREŠŤANSKÚ DEMOKRACIU?

„Lebo bez kresťanskej demokracie onedlho nebude žiadna.“

Niektorí vravia, že príčinou neúspechu KDH vo voľbách je zdôrazňovanie kresťanských tém v jeho politike a navrhujú všeobecnejšie a sekulárnejšie zameranie na konzervatívne hodnoty.

My si naopak myslíme, že naša vlasť potrebuje práve návrat k hodnotám a zmyslu spravodlivosti západného kresťanstva. Slovensko nikdy nepotrebovalo kresťanskú demokraciu tak, ako v čase, keď sa spochybňujú základy a identita západnej civilizácie, do ktorej patríme. Je len treba, aby kresťanskí demokrati dokázali premietnuť tieto hodnoty do svojej politiky tak, aby sa uplatnili v hlavných zápasoch našich časov, a aby slúžili potrebám našich ľudí, nášho národa, ale i spoločenstva národov v Európe a ľudstvu. Aby sa neuzavierali do tém, ktoré ľudí nezaujímajú.

Preto nemáme pochyb, že Slovensko kresťanskú demokraciu potrebuje.

Dôležitou podotázkou však je, či kresťanskí demokrati potrebujú vlastnú stranu? Niektorí vravia, že kresťanskí demokrati môžu hodnoty kresťanskej demokracie presadzovať všade, aj v rôznych politických stranách.

My si naopak myslíme, že ak sa o to budú usilovať v iných politických stranách, budú neustále narážať na to, že tieto strany majú iné priority a iné hodnotové základy. Stranícka disciplína ich bude tlačiť aj ku kompromisom vo svedomí, alebo sa v týchto stranách stanú disidentmi. Kresťanskí demokrati môžu preto svoje poslanie napĺňať oveľa efektívnejšie a odvážnejšie vtedy, ak sa o to budú usilovať spoločne v jednej politickej strane.

Nie je asi náhoda, že najúspešnejšie európske krajiny, ako Nemecko, Rakúsko, Holandsko, či Švédsko sú pol storočia vedené kresťanskými stranami, buď samotnými alebo spolu so sociálnou demokraciou.

Z toho plyne druhá podotázka, či takouto politickou stranou kresťanských demokratov môže ešte byť KDĽ? Niektorí vravia, že táto značka stratila svoju motivačnú silu a pôsobí skôr kontraproduktívne, jej štruktúry sú skostnatené, neschopné regenerácie, a preto jej politický potenciál už obnoviť nemožno.

My si naopak myslíme, že vzdať sa tejto značky by bolo nerozumné, treba však nájsť motív, ktorý zdôrazní podstatu strany a umožní ľuďom uvažovať o tom, čo Kresťansko-demokratické hnutie reprezentuje. Teraz, práve po volebnom neúspechu, je čas rozpracovať a prezentovať naše hodnoty, a pripomenúť voličom, čo je kresťanská demokracia.

KDĽ má s vedúcimi kresťanskými demokraciami v Európe spomedzi slovenských politických strán najlepšie prepojenie, možno až výlučné, a preto nemusí experimentovať, stačí využiť ich skúsenosti pre masovú zamestnanosť v drobných firmách, potravinárstve, službách, či v IT službách.

Preto ak majú kresťanskí demokrati na Slovensku v budúcnosti plniť svoje ľudské, kresťanské, politické a v dnešnej dobe i civilizačné poslanie, a ak ho majú plniť prostredníctvom svojej strany, ktorou doteraz bolo KDĽ, tak v súčasnej situácii nejestvuje dôležitejšia úloha ako prehĺbiť svoje spojenie s voličmi. Vrátiť sa k svojmu národu. Nie je to úloha manažérska, ani otázka lepšej mediálnej komunikácie, je to úloha politická. Kresťanskodemokratické hnutie sa znovu priblíži k svojmu národu iba ak dokáže zmeniť svoju politiku.

II. PREČO KDĽ V MARCI 2016 PREHRALO?

„Lebo prestalo prinášať nádej, že môže niečo urobiť pre ľudí.“

Niektorí vravia, že príčinou volebného neúspechu boli „staré tváre“, ktoré sa húževnato držali svojich postov, neboli ochotní uvoľniť svoje miesta novým, hlavne mladším ľuďom a ani takých nepripravili.

My si naopak myslíme, že dôvody, pre ktoré KDH prehralo sú hlbšie, rozsiahlejšie a spočívajú v tom, akú politiku strana dlhodobo robila, a to nielen na vrcholovej úrovni. Ňou sa postupne KDH stávalo stále menej významné a potrebné pre ľudí v našej vlasti. Preto na nápravu tohto stavu nebude postačovať personálna výmena na vedúcich pozíciách, ale bude potrebná zmena politiky.

Prvým krokom ku zmene politiky je odvaha uznať si chyby, ktorých sa KDH dopustilo. Nie preto, aby sa viedli zničujúce diskusie, kto je za ne viac zodpovedný, a kto z toho bude môcť získať vlastný politický kapitál. Nezabudnime, že každý, kto niečo robí, dakedy urobí aj chybu. KDH to však potrebuje preto, aby v chybách naďalej nezotrávalo.

V priebehu vyše štvrtstoročia od svojho vzniku sa KDH stalo štandardnou politickou stranou, usilujúcou sa o podiel na moci. V tomto zápase významnou mierou prispelo k tomu, že sa Slovensko stalo súčasťou hlavného prúdu západnej civilizácie, a že v našej vlasti máme napriek všetkým nedostatkom slobodný, demokratický režim. Pritom sa však nevyhlo ani mnohým chybám. Tou najťažšou bolo a je, že sa vzdialilo od svojho národa. Medzi ľuďmi, ktorí predstavovali a vykonávali politiku strany a ľuďmi, ktorým táto politika mala slúžiť, sa postupne strácalo spojenie. Prestali si vzájomne rozumieť. Toto odcudzenie medzi tými, čo dostali mandát a tými, ktorí im ho najskôr z presvedčenia a neskôr stále viac zo zotrvačnosti dávali, sa neustále prehľbovalo. A tak sa stalo, že Kresťanskodemokratické hnutie sa v marci 2016 už nedostalo do parlamentu.

Tieto voľby vo všeobecnosti rozhodlo vedomie a pocit, že je potrebné niečo zmeniť. Väčšina ľudí a najmä mladí ľudia prestali dôverovať politickému systému. Všade, v médiách i v politike sa zdôrazňovala korupcia a bezvýhodiskový stav spoločnosti. Konštatoval sa stav, že bohatí bohatnú, chudobní chudobnejú a politické strany nie sú schopné tento stav „roztvárajúcich sa nožníc“ medzi privilegovanou vrstvou a bezvýhodiskovou chudobou zvládnuť. Hľadali sa nové tváre, noví ľudia, ktorí by sa o to aspoň pokúsili. Staré politické strany nič nezmenia, to bolo všeobecné vnútorné ale aj vonkajšie heslo. Preto možno povedať, že došlo k súboju netradičných nových strán so stranami, ktoré boli dlhšie na politickej scéne alebo mali svoje štruktúry.

Zo štandardných strán sa presadila iba Slovenská národná strana, a to vďaka tomu, že dlhšie nebola v parlamente a vrátili sa k nej viacerí voliči SMER-u. Značné úbytky voličov zaznamenali ako SMER, tak aj MOST a KDH a aj SIEŤ, ktorá si už budovala svoje štruktúry a médiá ju spočiatku preferovali. Naproti tomu z nových netradičných strán nadpriemerne bodovali SAS, ktorá pritiahla zvyšky rozpadnutej SDKÚ, a rovnako aj OĽANO, ktorej voliči dali prednosť pred KDH. Osobitnou kapitolou je strana *ad hoc* Sme rodina, ktorá bola skôr investičným zámerom, ako aj vhodnou konšteláciou nespokojnosti a akéhosi vzdoru mladých ľudí. I tá sa tiež prekvapujúco presadila. Rovnako aj Ľudová strana NS získavala z frustrácie ľudí, z veľkej časti mladých, ktorí chceli niečo nové a aspoň trochu radikálne.

Ukazuje sa, že rozloženie voličskej podpory je hlbším signálom, ktorý nevypovedá iba o politike a podpore strán a reakcii na situáciu v spoločnosti. Prevalu mali v tomto

hnev, neistota a určitá beznádej a u mladých očakávanie niečoho nového. Občania si stále viac uvedomujú, že občas môžu trochu zasiahnuť do politického predstavenia, ale v žiadnom prípade ho nemôžu ovplyvniť. Politika, ktorá je vnímaná ako podpora pragmatických krokov a vedie k podpore malých skupín, nemôže mať všeobecnú podporu. Okrem technológie moci bude potrebné presadzovať a aj ukázať všeobecnú morálku a hodnoty. Politické strany a ani KDĽH v uplynulom období k tomu neprispeli.

Najstaršia a možno povedať najkonsolidovanejšia politická ponovembrová parlamentná strana, KDĽH stratila svoje pozície. Stala sa soľou, ktorá stratila svoju chuť. Nebolo to preto, že mala zlý program, ten bol iste jeden z najlepších, nebolo to preto, že kampaň bola zlá a usporiadala málo mítingov, tie boli štandardné, ale najmä preto, že pri svojom zložení a vedení politiky neponúkla nádej a odvážnu politiku, týkajúcu sa korupcie a fungovania spoločnosti, ktorá je vnímaná ako nespravodlivá.

Čo teda možno hodnotiť ako nedostatočné, či nesprávne v politike KDĽH? Ktoré kroky boli chybné a dalo sa im vyhnúť?

- Hlavný vplyv na volebné výsledky mala nespokojnosť s doterajším vývojom po zmenách pred 26 rokmi. KDĽH bolo vnímané ako hlavný predstaviteľ politiky, podieľajúceho sa na jej tvorbe od novembra 89. Iste to nie je celkom pravda, ale KDĽH bolo vždy pri tom, jednoducho bolo vplyvné aj ako opozičná strana aj ako vládna strana a bolo vnímané ako zodpovedný protagonista vývoja. V myslení bežného človeka KDĽH bolo spájané s negatívnym vývojom. **KDĽH nedávalo nádej na zmenu.** Kampaňou bez vôle k radikálnym zmenám sa to už nedalo ovplyvniť.
- Jedným z hlavných konkrétnych dôvodov, ktorý odštartoval nedôveru a to aj stabilných voličov ku KDĽH, bola voľba prezidenta v roku 2014. Medzi ľuďmi boli traja kandidáti vnímaní, že ich nominuje KDĽH. **Bolo to posudzované ako vnútorná nekoherentnosť** a strane to viac poškodilo, ako by vytvorilo dojem, že je silné a stabilné. (Bol to P. Hrušovský z vedenia KDĽH, samozrejme zakladateľ hnutia J. Čarnogurský a krátko predtým odídenec z KDĽH R. Procházka). KDĽH nemalo zvoliteľného kandidáta.
- Zostava kandidátky do volieb, aj keď dôvod striedania starých politikov a nových tvári na popredných miestach sa dal politicky pochopiť, pre verejnosť bola neakceptovateľná. **Čo môžeme od vás, ktorí ste tam už tri, štyri, či viac volebných období, čakať?** Vy zmenu v doterajšom vedení politiky neprinesiete. Pôvodný zámer, dať starých politikov na záver kandidátky by bol znamenal dôležité body pre zabránenie vypadnutia z najvyššej politickej ligy. Kalkulovalo sa síce so zotrvačnosťou priaznivcov, ale takáto úvaha bola vyčerpaná už v predchádzajúcich voľbách.
- Mnohým voličom pred voľbami v marci 2016 KDĽH neukázalo jasné stanoviská, ktorými by ich pritiahlo.
- V kampani pred voľbami sa tiež prejavovalo neférové súperenie o krúžky, ktoré bolo na úkor počtu hlasov pre KDĽH.
- K strate hlasov, asi rozhodujúcich pre vypadnutie, prispela paradoxne aj podpora zákona o ochrane života. Pre KDĽH by malo byť zrejmé, že to je jeden z nosných pilierov kresťanskej demokracie. Je to zároveň aj veľmi citlivá norma, ktorú v dnešnom svete politickou silou nemožno nadekrétovať. Tu sa vyžaduje

širší konsenzus, ako u politikov, tak aj v spoločnosti. Navyše, v konkrétnom prípade KDH nemalo kontrolu nad zákonom, ktorý býval v minulosti vždy agendou KDH. Ukázalo sa z diskusií, že najmä medzi mladými ľuďmi na sociálnych sieťach, KDH strácalo aj zbytky mladých priaznivcov. Vnímanie kauzy, podporované aj mediálne, sa zredukovalo na to, že KDH chce zatvárať ženy. Aj keď to jednotlivo podporili aj poslanci iných politických strán, terčom útokov a aj posmechu sa stalo KDH. Politici, čo sa usilovali o hlasy týchto ľudí to pre seba mediálne dokázali využiť, naopak KDH stratilo všetkých nerozhodnutých mladých ľudí.

- Často sa bolo možné stretnúť s názorom, ktorý sa vytváral už dávnejšie, že **politickí predstavitelia a funkcionári KDH nemajú záujem o druhých ľudí**, ale starajú sa len o vlastné záujmy, predovšetkým ako sa udržať na lukratívnom poste. Aj keď tomu tak iste nebolo v každom prípade, toto vnímanie bolo aj medzi voličmi KDH. V prípade pomoci niekomu, aj vlastným, napr. pomoc pri hľadaní zamestnania sa mnohí skôr obracali na politikov z iných politických strán, aby im pomohli. Zaiste to nebolo všeobecné, ale viacerí takúto skúsenosť potvrdili a angažovanie sa v prospech a podporu KDH považovali za zbytočnú.
- **KDH chýbala politická agenda**, ktorú by dokázalo pevne uchopiť a ktorá by bola **aktuálna pre voličov**. Hovorilo sa síce v občasných vystúpeniach a aj v programe o migrácii, korupcii, vymožitelnosti práva, zbohatlíkoch a chudobných, ale nie tak dôrazne a dostatočne, aby sa to stalo nosnou agendou a občan uveril, že KDH to chce a aj dokáže riešiť.
- KDH bolo hnutie, ktoré vzniklo zdola. Nosnými piliermi jeho štruktúry boli miestne kluby. Postupne dochádzalo k zoslabovaniu kontaktov medzi vedením na miestnej úrovni, na mnohých miestach kontakty medzi okresným vedením a klubmi na dedinách prakticky neexistovali, neobnovovali sa a nezískavali sa noví členovia a tak **schopných a ambiciózných záujemcov o politiku získali iné politické strany**. A to napriek tomu, že išlo o skutočných kresťanských demokratov. Štruktúry KDH sklerotizovali, nedokázali ani osloviť, ani získať svojich členov a priaznivcov. Dochádzalo k vážnym rozporom aj na komunálnej úrovni, zvlášť tam, kde malo KDH silnejšie pozície. Členov postupne ubúdalo.
- **Stále väčší vplyv pri získavaní politických stúpcov majú sociálne siete**. Tie sa stávajú prostriedkom výmeny či už skutočných alebo polopravdivých, alebo až falošných informácií, predovšetkým medzi mladými ľuďmi. Obyčajne je to pre nich jediný akceptovaný informačný zdroj. **Kto ovláda sociálne siete, má väčší predpoklad na získanie svojich stúpcov a presadenie svojich zámerov**. KDH bolo na sociálnych sieťach aktívne len málo. Nedokázalo dementovať mnohé predsudky a získavať pre zábery a snahy kresťanských demokratov.
- KDH je vo vnímaní médií stranou, ktorá nekráča s duchom doby. Pre liberálne médiá, a to sú prakticky všetky médiá, je KDH stranou, ktorá síce bráni viaceré prekonané stanoviská k morálke a etike, ale nič neprinesie pre „náš pokrokový svet“. Nepochybne je tu mnoho predsudkov. Najmä z dôvodu či už oprávneného ale aj iracionálneho strachu sa stali úspešné predovšetkým populistické a extrémistické sily a ich radikálne postoje získavali mladých ľudí. **Naproti tomu veľký priestor ku kritike poskytli niekedy nie celkom jasné postoje voči SMERu**.
- **Mladí ľudia prestali veriť predstaviteľom kresťanskej demokracie**. Spôsobili to niektoré, už uvedené postoje, ale aj to, že v angažovaní sa pre kresťanskú

demokraciu už nevideli nijakú osobnú perspektívu. Štruktúry a prípadné možnosti sa im zdali zabetónované, trvale obsadené a akákoľvek iniciatíva sa zdala byť márna. A to nielen na vrcholovej úrovni, ale občas aj v kluboch a na okresoch. Kresťanský a demokraticky orientovanú mládež ľahko získali iné strany, také, ktoré im aspoň zdanlivo umožnili podieľať sa na politike.

- Vnútrostraníckemu životu dominovali zákulisné boje, často v znamení intríg. Pretlačil sa ten, kto svoj charakter dokázal v straníckych ťahaniciach predať čo najlepšie.
- KDH bola jedinou stranou, ktorá trvale a dôsledne presadzovala do politiky kresťanské postoje, ale napriek tomu nezískala **nijakú podporu od cirkevných predstaviteľov**. Niektorí duchovní s dosahom na verejnosť odporúčali podporiť ľudí z rôznych politických strán, so zdôvodnením, že sú to dobrí kresťania. Tu bude potrebné mnoho vysvetľovania a osvety, o čo v politike ide, čo kresťanská a demokratická politika je a aký to môže mať vplyv na spoločnosť a jej vývoj. KDH to však vôbec nerobilo.

Hlavnou príčinou prehry bola však strata nádeje, že KDH zaistí spravodlivosť a strata dôvery, že KDH môže urobiť niečo pre ľudí. Tu bude potrebné začať s obnovou.

III. V ČOM MUSÍ KDH ZMENIŤ SVOJU POLITIKU?

„Vrátiť sa k svojmu národu a obnoviť hrdosť na príslušnosť k hnutiu kresťanských demokratov“

Niektorí hovoria, že stačí zlepšiť mediálne vystupovanie, iní zas, že potrebujeme lepšie stranícky manažment, a ďalší si sľubujú úspech, ak bude viac peňazí na kampaň a život strany, avšak skoro všetci títo vravia, že program máme dobrý, a preto našu politiku meniť netreba.

My si naopak myslíme, že práve zmena politiky je základným predpokladom pre obnovu KDH. Iba zmenou našej politiky budeme môcť prekonať odcudzenie od nášho ľudu a postupne obnovovať stratenú dôveru národa.

Po prvé by sa táto zmena politiky KDH mala týkať potrieb ľudí na Slovensku. Tu by sme sa mali celkom rozísť s mentalitou podnikateľských strán, do ktorých závesu sme sa dostali a mali by sme sa oprieť o kresťanské sociálne učenie. Po druhé by sa táto zmena mala týkať práv, hlavne občianskych práv ľudí na Slovensku. Aby pocítili, že majú moc pod kontrolou oni, a nie rozličné nevolené skupiny. Je to nový zápas o demokraciu. Do tohto balíka patrí aj rozhodný boj s korupciou v spoločnosti. Po tretie by sa táto zmena mala týkať postavenia nášho národa v Európe. Veľké zmeny, ktoré sa v súčasnosti dejú vo svete, a i na našom kontinente a v Európskej únii, vyžadujú smelú a novú politiku, nie zotrvačnosť a úradnícky prístup. A napokon po štvrté sa zmena politiky musí dotknúť i samotného KDH. Ak sme vyše štvrté storočia presviedčali národ o potrebe veľkých spoločenských premien, ak sme presadzovali často bolestivé, i keď isto potrebné reformy, tak musíme mať odvahu a ochotu reformovať i seba.

1. Kresťanskosociálny posun

Niektorí vravia, že predsa KDH robilo pre jednoduchých ľudí dosť. Predkladalo zákony, ktoré mali obyčajným ľuďom pomáhať, zdôrazňovalo rodinu, keď bolo v opozícii podporovalo sociálne požiadavky rozličných profesijných skupín.

My si naopak myslíme, že voľby predovšetkým v tejto oblasti vystavili Kresťanskodemokratickému hnutiu nemilosrdný účet. KDH sa dostalo do spoločnosti politických strán, ktoré primárne podporujú podnikateľov, a i to skôr tých veľkých, ktorí sú veľkými zamestnávateľmi, a chabé pokusy predstaviteľov KDH zaujať sociálne zhovievavejšími návrhmi si väčšina ľudí ani nevšimla.

Iní zasa hovoria, že kresťanskí demokrati by mali byť skôr akýmsi „svedomím“ spoločnosti a praktické veci by mali prenechať iným politickým stranám.

My si naopak myslíme, že KDH má voči spoločnosti veľkú podlžnosť práve preto, lebo sa neuchádzalo o koncipovanie ekonomickej a sociálnej politiky štátu. Práve tam sa za štvrt' storočie od revolúcie stalo veľa nespravodlivého a i nemorálneho. Kresťanskí demokrati by pred tým nemali zavierať oči. Naopak, práve tu vidíme potrebu najvýraznejšej zmeny politiky KDH. Treba si uvedomiť, že sociálna spravodlivosť a pravidlá ekonomického života sú spojitými nádobami. Nemožno efektívne zabezpečiť spravodlivé sociálne pomery, a zároveň prenechať ekonomiku žralokom. KDH musí mať ambíciu stať sa lídrom novej ekonomickej paradigmy. Lebo iba vtedy bude môcť pristúpiť i k sociálnej reforme, ktorá zlepší životné podmienky chudobných, slabých, a napokon každého, koho dnes gniavi súčasné usporiadanie.

Preto sme presvedčení, že KDH by malo opustiť jednostrannú propodnikateľskú mentalitu a postaviť sa rozhodne za záujmy jednoduchých ľudí, aj tých na okraji. Malo by byť na strane chudobných a všetkých, ktorí sú diskriminovaní mocnými a vplyvnými. Vždy by to malo zdôrazňovať. Vo svojom programe by sa mohlo oprieť o náčrt politického a ekonomického učenia obsiahnutého v Kresťanskosociálnom manifeste, ktorý vydal KREDIT v apríli 2016. Sociálny a ekonomický program KDH by nemal byť iba súhrnom pragmatických krokov, ale z každého jeho návrhu musí byť jasné, že na prvom mieste sú potreby občana.

Postaviť sa na stranu slabých znamená stavať sa proti akémukoľvek elitárstvu a privilégiám. A zároveň i proti skartačnej kultúre, v ktorej sa ľudia stávajú nepotrebnými a spoločnosť ich jednoducho odmieta. Sme presvedčení, že každý človek je potrebný a má právo na dôstojné podmienky života a na prácu, ak je schopný pracovať.

Do kategórie ochrany pred skartačnou kultúrou patrí aj ochrana života, a to predovšetkým v tých jeho štádiách, keď sa človek nemôže brániť sám. Pred narodením, alebo v starobe a chorobe. KDH na tieto témy nesmie nikdy resignovať, ale malo by ich prezentovať múdro, otvorene a demokraticky.

Hlavnou myšlienkou pre kresťanskosociálny posun politiky KDH by mala byť požiadavka dôstojného života pre každého.

Pretože všetci ľudia sú stvorení na obraz Boží, majú teda rovnakú dôstojnosť, povinnosťou sociálnej a ekonomickej politiky je zabezpečiť všetkým podmienky na dôstojný život. Kresťanská politika by sa mala venovať hlavne tým, s ktorými to ide ťažšie (dlhodobo nezamestnaným, príslušníkom menšín, ale aj cudzincom). Nemala by popierať zásluhovosť, ale v duchu solidarity by ju mala zapájať do pomoci tým ostatným.

KDH by malo svoju ekonomickú a sociálnu politiku zmeniť tak, aby bolo jasné, že je na strane ľudí, čo žijú z ruky do úst a že chce pre nich zabezpečiť prácu. Z tejto zmeny politiky musí každý cítiť, že KDH má záujem o ľudí a ich potreby. V politickom zápase by malo stáť za pracujúcim, za rodičom, aj za netradičnou (neúplnou) rodinou, predovšetkým matkou s dieťaťom. Malo by dať najavo, že chce vrátiť chudobným pracujúcim dôstojnosť, aby za svoju prácu dostali odmenu, z ktorej budú môcť dôstojne žiť.

Zmena sociálnej a ekonomickej politiky KDH by sa mala týkať predovšetkým troch zásadných tém:

- a) Najvýraznejšou veľkou témou kresťanskosociálneho posunu politiky KDH by mala byť **zamestnanosť**. Tejto téme by mali kresťanskí demokrati venovať zásadnú pozornosť. Treba využiť i zahraničné skúsenosti, predovšetkým pokiaľ ide o nemecký model. Výzva pápeža Františka zabezpečiť prácu pre každého by mala byť našim dlhodobým zámerom.
- b) KDH by malo otvoriť veľkú tému znižovania rastúcich a neodôvodniteľných **majetkových nerovností**. V prvom rade takých, čo vznikli neoprávnene, či dokonca protiprávne, ale v druhom rade i takých, ktoré vznikli v súlade s právnym poriadkom, využívajúc jeho nedokonalosť, avšak odporujú zmyslu pre spravodlivosť.
- c) KDH hovorilo veľa o rodine. Nie však ako o politickej téme, ale oveľa viac ako o mravnej kategórii. Ide o našu ideologickú prioritu, ale je potrebné posunúť túto tému do oblasti, ktorú rieši politika. Preto by vo svojej sociálnej a ekonomickej politike malo KDH osobitne dbať na **ekonomické postavenie rodiny**. A to i neúplnej rodiny. Oceniť úlohu a námahu matiek, vrátane návratu k možnosti skoršieho odchodu do dôchodku. Mohlo by tiež zdôrazniť potrebu výstavbu nájomných bytov pre rodiny za výhodné ceny v masovom rozsahu. V tejto téme boli úspešní mnohí kresťanskodemokratickí komunálni politici a mestá vedené primátormi KDH. Kresťanskí demokrati musia navrhovať zlepšenie podmienok materskej dovolenky a služieb pre matky s deťmi, podporu rodenia detí, prípadne aj štátnou dotáciou tak, ako v minulosti, odpisovaním štátnej pôžičky.

Ďalšie témy týkajúce sa zmien sociálnej a ekonomickej politiky kresťanských demokratov, ako aj náčrt konkrétnejších predstáv ako tieto zmeny realizovať ponúkame v citovanom Kresťanskosociálnom manifeste.

Kresťanskosociálny presun však nie je iba súhrn opatrení. To, čo navrhujeme, je mentálna zmena. Zmena prístupu. Je potrebné ju dávať najavo i gestami a symbolmi. Nie vždy sa dá núdznym pomôcť, ale vždy sa ich dá aspoň vypočuť a povzbudiť. Dvere kresťanských demokratov pre ľudí, čo potrebujú pomoc, nesmú nikdy zostať zatvorené. Pre kresťanských demokratov by malo zásadne platiť, že prvé lavice kostolov prislúchajú voličom a posledné rady im, politikom. Jednoducho preto, lebo voličom je potrebné preukázať úctu.

2. Nový zápas o demokraciu

„Som kresťanský demokrat. Lebo bez kresťanskej demokracie onedlho nebude žiadna.“

Niektorí hovoria, že KDH urobilo pre demokraciu dosť, a výsledkom je, že ju už máme. Iste nie dokonalú, pretože nič nie je dokonalé, ale máme tu demokratický politický režim, slobodné voľby a trhovú ekonomiku. KDH je štandardnou politickou stranou a nemá rado spoločenské experimentovanie.

My si naopak myslíme, že z minulosti, i ak na ňu môžeme byť v mnohom hrdí, sa nedá žiť do nekonečna. Nesmieme zavierať oči pred tým, že v marcových voľbách ubudli voliči štandardných strán. Ľudia odmietli systém, ktorý sme si navykli považovať za štandardný, pretože ho vnímajú ako nespravodlivý a skorumpovaný. Ťažia z toho mnohí populisty, ktorí nemajú skutočnú ambíciu tento stav zlepšiť, ale nesmieme zavierať oči pred tým, že aj ich kritické hlasy majú často v mnohom pravdu. KDH sa stalo súčasťou onoho kritizovaného partokratického usporiadania spoločnosti a nič výrazné proti tomu nerobilo, ani nenavrchovalo jeho zásadné zmeny.

Tento postoj musí KDH zmeniť. Treba vrátiť ľudu kontrolu nad správou verejných vecí, a kresťanskí demokrati by mali byť v prvej línii tak, ako keď bojovali v minulosti proti komunistickej diktatúre a neskôr proti autoritatívnej politike režimu Vladimíra Mečiara. I keď formálne demokratické pravidlá na Slovensku jestvujú, ľudia strácajú dôveru, že prostredníctvom nich majú reálnu kontrolu nad verejným životom. Pocit bezmocnosti potom vedie k nevypočítateľnému volebnému správaniu sa.

Tento zápas o novú, spravodlivejšiu podobu našej demokracie by KDH malo otvoriť týmito témami:

- a) Presadzovať **zmenu volebného systému**. Priama voľba parlamentných poslancov bude znamenať bezprostredné prepojenie zástupcov ľudu na svojich voličov. Väčšinový volebný systém zabezpečí rovnomerné zastúpenie regiónov v parlamente, a hlavne zmení postavenie politických strán v spoločnosti. Už to nebudú prostredníci medzi voličmi a ich zástupcami, ale ich hlavným poslaním bude predkladať vízie a organizovať voľby. Teda to, čo by v demokratickom štáte politické strany naozaj robiť mali.
- b) Pripraviť **program obnovenia dôvery v demokratické princípy**. Tento program by mal v prvom kroku analyzovať súčasnú situáciu, v ktorom rozkreslí ako pri uplatňovaní formálne demokratických pravidiel sebecké záujmy (oligarcho-

médií, a rozličných nevolených skupín, či dokonca jednotlivcov) deformujú podstatu demokracie tak, že prestáva byť vládou ľudu. Druhým krokom musia byť konkrétne opatrenia proti korupcii a ovplyvňovaniu politiky z pozadia.

- c) Zdôrazňovať a presadzovať **verejný záujem** pred záujmami skupín a jednotlivcov. Súčasťou tejto témy je i rozhodný boj so všetkými formami korupcie.

Už pred nadchádzajúcimi župnými a obecnými voľbami by KDĽ malo venovať pozornosť konkrétnym problémom obvyčajných ľudí a po zvolení do zastupiteľstiev sa musí stať príkladom uplatňovania verejného záujmu, nie sebeckých či skupinových cieľov. Treba mať na pamäti, že dôvera voličov sa buduje, ale i stráca na všetkých úrovniach verejného života.

Najdôležitejšie však sú návrhy zákonov, či deklarovanej politiky. Nič nie je tak dôležité pre obnovenie dôvery (rovnako ako i pre jej stratu), ako konkrétne správanie sa politikov a politických strán. Kresťanskému demokratovi budú ľudia dôverovať, ak budú vidieť, že vo svojej politike dokáže dať vlastné záujmy nabok. Preto cestou k obnoveniu dôvery voličov ku KDĽ je predovšetkým mravná sila vysporiadať sa rýchlo, jednoznačne a spravodlivo s každým náznakom uprednostnenia vlastného záujmu na úkor verejného záujmu, a to predovšetkým i vo vnútri vlastnej politickej strany. A to nielen vtedy, keď sa už dostane pod mediálny tlak, ale hneď, keď sa takýto problém objaví. Spravodlivo sa vysporiadať s podozrením voči členovi strany vo verejnej funkcii neznamená automaticky ustúpiť politickým protivníkom, či médiám, ktorí môžu obviňovať účelovo. Znamená to potrebu neodkladne konať. Zistiť aký je stav, a ak sa podozrenie preukáže, tak treba takého funkcionára odvolať. A zas naopak, ak sa podozrenie nepreukáže, treba sa v takom prípade obviňovaného človeka zastať a obhájiť ho. KDĽ bolo v minulosti v týchto prípadoch veľmi pasívne, nekonalo, a ak konalo, tak len pod tlakom médií a politických súperov. Ak sa podozrenia nepreukázali, nedokázalo sa za svojich, nespravodlivo obvinených členov nikdy energicky postaviť. A pokiaľ ide o situáciu na nižších úrovniach strany, pokiaľ sa z podozrení, že sa nepresadzuje verejný záujem nestal politický problém, tak sa vedenie KDĽ o to vôbec nezaujímal.

Tento prístup sa musí zmeniť. Vedeniu KDĽ nesmie byť ľahostajné, či funkcionári na akýchkoľvek úrovniach verejného života, nominovaní alebo zvolení za KDĽ, konajú vo verejnom záujme, alebo uprednostňujú vlastné záujmy. Iba tak bude možné postupne budovať novú dôveru.

3. Demokratická a kresťanská Európa.

„Aby sme sa aj v globalizovanom svete mohli cítiť doma na Slovensku i v Európe“

Niektorí hovoria, že KDĽ je jedna z najlepšie európsky etablovaných politických strán na Slovensku, má svojich poslancov v Európskom parlamente, je členskou stranou

Európskej ľudovej strany, má skvelé medzinárodné kontakty a viacero skúsených diplomatov, a preto svoju európsku a zahraničnú politiku nemusí meniť. Iní zasa podliehajú informačnej vojne a spochybňovaniu nášho zahraničnopolitického postavenia, ako i nášho členstva v Európskej únii a NATO a chceli by zmeniť všetko.

My si na rozdiel od týchto hlasov myslíme, že KDH ani v tejto oblasti nemôže zotrvať v zotrvačnom opakovaní starých politických téz. Aj ak boli v minulosti oprávnené, a mali svoj obsah, dnes sa už mohli stať frázou. A to nielen preto, lebo čas sa zastaviť nedá, ale predovšetkým preto, lebo i v samotnej Európskej únii sa dejú významné politické veci, svet je v pohybe, starý poriadok už sa stáva stále menej stabilným, a nový ešte nie je vo výhľade. Preto je pre KDH výsostne dôležité, aby malo ruku na pulze týchto dynamických časov, a vedelo jasne, a niekedy aj odvážne povedať, na čom trváme a čo je potrebné i v našej európskej a zahraničnej politike meniť.

Trváme na tom, že Slovensko je súčasťou západnej civilizácie. Je to dané historicky, vychádza to i z náboženského civilizačného fundamentu a je to napokon pre nás aj výhodné. To však neznamená, že je to bezproblémové. Nič nie je bezproblémové. Veríme tiež myšlienke európskej integrácie. Je lepšie, ak sa štáty Európy spájajú, spolupracujú, a ak na takejto báze riešia i svoje spory. V minulosti to boli vojny, dnes sú to zápasy na pôde európskych inštitúcií. Naše členstvo v Európskej únii preto patrí k stabilným prvkom našej európskej a zahraničnej politiky.

Európska únia si zatiaľ nedokázala vybudovať efektívny systém kolektívnej bezpečnosti, a preto v otázke obrany garantuje bezpečnosť väčšiny štátov Európskej únie transatlantický systém kolektívnej bezpečnosti - NATO. Slovensko je členským štátom tohto systému, a kým nevznikne iný, efektívnejší, na pôde Európskej únie, tak i naše členstvo v NATO zostáva stabilným prvkom zahraničnej politiky KDH.

To ale neznamená, že týmito politickými postojmi sme povedali všetko. Práve naopak. Pápež František pri preberaní Ceny Karola Veľkého 6.mája 2016 vyzýva Európanov, teda aj nás, aby sme sa ku komplikovanej multipolárnej situácii našich dní postavili odvážne a s odhodlanosťou prijali výzvu 'aktualizovať' myšlienku Európy.

Táto aktualizácia európskej politiky KDH by sa mala týkať predovšetkým týchto tém:

- a) **Posilňovanie európskej identity** - bez nej by myšlienka spoločnej Európy nemala žiaden základ a zmysel. Jedným z podstatných znakov európskej identity sú jej kresťanské základy (ale i tolerancia, otvorenosť a ďalšie hodnoty). KDH by malo presadzovať a vo svojej politike zdôrazňovať, aby každý, kto do Európy prichádza, bol povinný rešpektovať túto identitu.
- b) **Posilňovanie legitimacy európskych inštitúcií.** Navrhujeme, aby KDH presadzovalo zveriť skutočnú moc v spoločných veciach Európskemu parlamentu. Lebo je to jediný európsky orgán, ktorý je priamo volený občanmi všetkých európskych štátov. Jemu by mala zodpovedať Komisia ako jeho výkonný orgán.
- c) Navrhujeme, aby KDH ako primárnu spoločnú úlohu Európy presadzovalo vybudovať **nový bezpečnostný systém**, ktorý by mal doplniť NATO (predovšetkým v oblasti nevojenských ohrození, ktoré zmluva o NATO

nezahrňuje) a výhľadovo v prípade potreby ju aj nahradit'. Kým si Európa nebude chrániť svoju identitu a kým sa neutvorí európsky akcieschopný a politicky legitímny systém kolektívnej bezpečnosti budeme presadzovať, aby si bezpečnosť svojich národov zabezpečovali členské štáty svojou vlastnou politikou.

- d) KDH by malo pripraviť a presadzovať **program posilňovania dôvery Slovákov voči Európskej únii**, ako zriadeniu, ktoré nie je ideálne, ale pre Slovensko je lepšie byť v Únii ako mimo nej. Súčasťou tohto programu by však malo byť aj naše jasné stanovisko, že nebudeme bezhlavo súhlasiť a zrážať opätky pri každom návrhu európskych inštitúcií. KDH by malo deklarovat', že bude sa zasadzovať za **odstránenie zlých, škodlivých, lobistických a nezmyselných európskych noriem**, osobitne tých, ktoré sú proti zdravému rozumu - ako napríklad pálenie obilia, likvidácia poľnohospodárskej nadprodukcie, či dotácie za nevyužívanie pôdy.
- e) KDH musí mať **jasné stanovisko k migrácii**. Je to v súčasnosti najvýznamnejší politický európsky problém, a dá sa čakať, že bude pretrvávajúť dlhšiu dobu. V tejto otázke sa nemôžeme ukrývať za nerealistické návrhy, ani za frázy. Musíme si vybrať medzi politikou izolácie, alebo politikou schopnou integrovať. Kresťanskí demokrati by v tom nemali vajatať. Pápež František dôrazne upozorňuje, že politika izolacionizmu vedie k zlobe, obmedzenosti, surovosti a úbohosti. Pozýva k podpore integrácie, „...ktorá v solidarite nachádza spôsob ako budovať dejiny. Zdôrazňuje však, že solidaritu si nemožno pliesť s almužnou. Treba ju chápať ako vytváranie príležitostí rozvíjať svoj život s dôstojnosťou.“ (príhovor pápeža pri preberaní Ceny Karola Veľkého). My si myslíme, že KDH by v tejto politickej téme malo zaujať jednoznačný postoj pre politiku schopnú integrovať. To ale neznamená, že bez podmienok. I pápež hovorí o výzve silnej kultúrnej integrácie. Ľudí, ktorí v núdzi prichádzajú by sme mali byť ochotní prijať, ale máme právo od nich požadovať, aby rešpektovali našu identitu a aby sme im stanovili pravidlá pre to, ako sa tu musia správať. A sankcie (vykonateľné) za to, ak sa takto správať nebudú. K tým pravidlám by mala byť istá miera povinnosti pracovať. Samozrejme za dôstojných podmienok. KDH by malo podporovať, aby sa problém migrácie riešil celoeurópsky, avšak malo by dôrazne požadovať, že každý členský štát, a teda i Slovensko, by s prijatím akejkoľvek povinnosti malo získať zo spoločných zdrojov aj príslušné ekonomické zabezpečenie. Čím rýchlejšie sa budú vyrovnávať rozdiely v životnej úrovni členských štátov Európskej únie, tým rovnomernejšie sa celkom prirodzene bude vyvíjať a rozptyľovať nápor utečencov.
- f) **Globalizácia**. Ide o dej, ktorý sa týka každého národa, i Slovenska, a prebieha či sa nám to páči, alebo nie. Preto by k nemu malo KDH zaujať jasný postoj. Malo by zdôrazniť, že globalizácia prináša dobrodenia aj hrozby. Nám ide o to, usmerňovať podobu tohto procesu na Slovensku tak, aby sme sa aj v globalizovanom svete mohli cítiť doma, u nás i v Európe.
- g) KDH by malo i na úrovni vyšších územných celkov a obcí pracovať s ľuďmi a pomáhať im vytvárať postoje zodpovednosti v meniacich sa podmienkach zahraničných a európskych vzťahov (migranti, zmrazené konflikty, prenasledovanie kresťanov, liberalistické tendencie v EÚ, rozdiel v podmienkach pre štúdium a prácu v zahraničí a u nás).

4. Štruktúrna reforma KDH

„Vrátiť sa k myšlienke hnutia!“

Niektorí hovoria, že treba urobiť generačnú výmenu vo vedení strany a ostatné už príde samo.

My si naopak myslíme, že to samo o sebe stranu neozdraví. O tom, že KDH bude iné, nedokáže voličov presvedčiť ktokoľvek, len nech je to nový, hoci aj mladší človek. Z krízy môžu kresťanskú demokraciu vyviesť iba ľudia, ktorí rozumejú politike, prinesú nové myšlienky, dokážu oduševniť členov i voličov a vzbudiť v nich nádej.

Iní zasa zdôrazňujú, že treba poslať preč všetkých, čo sú za stav a volebný výsledok KDH zodpovední a nahradiť ich novými ľuďmi.

My si naproti tomu myslíme, že KDH je dnes v situácii, keď treba integrovať, nie posilať preč. Priveľa ľudí zo strany odišlo, priveľa voličov prestalo KDH voliť. Preto je potrebné vážiť si všetkých, čo zostali, a to aj ak porobili chyby. Nikto nie je voči chybám imúnny.

A zasa ďalší vidia reformu KDH predovšetkým v zmenách pravidiel vnútornej organizácie strany. Podaktorí požadujú decentralizáciu, viac právomocí nižším štruktúram, iní zasa naopak.

My si ale myslíme, že kresťanských demokratov by predovšetkým mala spájať idea, program, nie stanovy. Neodmietame rozumné, uvážlivé a členmi všeobecne akceptované zmeny organizácie strany, ale obnova KDH musí vzísť z nového ducha, nie zo zmeny organizačných predpisov.

A napokon podaktorí vravia, že KDH na návrat do najvyššej ligy bude potrebovať predovšetkým peniaze.

My sme naopak presvedčení, že chudobná kresťanská demokracia je dôveryhodnejšia. A slobodnejšia.

Náš mladý spolupracovník po krátkej skúsenosti s pomermi na okresnej úrovni KDH píše:

„Život v strane by mal byť založený na zdravej súťaži, ktorej podstatou je vzdelanosť, skúsenosť, odhodlanie, spoločný cieľ, zmysel či vízia. Strana nemôže fungovať na demokratických princípoch, ktoré pre niekoho platia viac, pre niekoho menej. Za prvé preto považujem za kľúčové vrátiť strane charakter. Dodržiavanie platných pravidiel, nekoncentrovanie moci, skrátenie volebného obdobia funkcionárov. Systematická práca a súťaživé prostredie ako jej základ. V súčasnosti je dôležité aby KDH vyslalo

signál, nie len dovnútra, že cesta intrigami a nepoctivosťou sa jednoducho u kresťanských demokratov nenesie. Dôležitým motivačným prvkom je však vidieť za takouto poctivou politickou prácou jasný programový zámer, víziu, a zároveň aj spravodlivú odmenu vydláždenú snahou a poctivosťou, ktorú si práve kresťanskí demokrati musia ceniť nad zlato. Tieto myšlienky pôsobia možno naivne, kde inde je však naivita na mieste, ak nie v politike?“

Stotožňujeme sa s týmto naším mladým priateľom a zdôrazňujeme, že to, čo nazýva naivitou, považujeme za idealizmus. A práve ideály sa z našej politiky vytratili. Ak chceme chytiť za srdce nových ľudí, ak chceme osloviť mladých, tak sa musíme vrátiť k „naivite“ ideálov. Pretože ideály v skutočnosti nie sú naivné, ale sú zdrojom príťažlivosti, sily a pevnosti politiky.

Pre takúto vnútornú obnovu KDH považujeme za naliehavé a potrebné:

- **Znovu získať dôveru voličov.** Vedenie KDH zvolené júnovým snemom musí ukázať občanom, že KDH im má čo ponúknuť aj v konkurencii iných strán označujúcich sa za kresťanské. Bude sa musieť jasne vyjadrovať k spoločenskému daniu na Slovensku a v Európe a v naliehavých prípadoch aj inde vo svete. Jeho postoje nesmú byť populistické, ale nemôžu ignorovať nič z toho, na čom občanom záleží, vrátane citlivých tém (korupcia a nevyožiteľnosť práva, nezamestnanosť, Rómovia, migranti). Zároveň je potrebné priebežne upozorňovať na javy, ktoré sú objektívne škodlivé, aj keď si ich občania až tak neuvedomujú (demografická kríza, masívna emigrácia za štúdiom a prácou, ideologické potláčanie drobného podnikania ľavicovou vládou, prenikanie protikresťanských pravidiel z Európskej únie, prenasledovanie kresťanov vo svete).
- **Voľba predsedu na júnovom sneme KDH by mala byť s mandátom len na jeden rok** a po roku by išiel do novej voľby s prípadnými protikandidátmi. Výhľadovo považujeme za potrebné skrátiť volebné obdobie všetkých volených funkcionárov KDH na rok.
- **Dôsledná obnova KDH sa musí začať zdola.** Nové vedenie by malo chodiť po regiónoch, oslovovať ľudí a hlavne načúvať ľuďom. Oni sa musia stať inšpiráciou pre obnovené KDH, oni stanovujú priority politiky KDH podľa ich ťažkostí.
- **Revitalizovať štruktúry hnutia.** Príležitosť treba dať tým, ktorí sa chcú angažovať a niečo pre spoločnosť v duchu kresťanskodemokratických postojov aj urobiť. Treba neustále pozývať a podporovať ľudí pri angažovaní sa v politike. Revitalizáciu však možno vykonať iba vtedy, ak sa bude uskutočňovať v pravde. To znamená bez takzvaných mŕtvych duší a papierových členov. Zreálneniu štruktúr na základnej úrovni by napomohlo zavedenie inštitútu **miestnych snemov**, na ktorých by sa mohli zúčastňovať všetci členovia KDH na miestnej úrovni a rozhodovali by len fyzicky prítomní členovia.
- **Vrátiť sa k myšlienke hnutia.** V súčasnej politike sa stále mocnejšie presadzujú aktivisti, ktorých spája konkrétna idea, oproti ťažkopádny štruktúram štandardných politických strán, čo na svoje ideály často akoby zabudli. Osobitne

viditeľne sa táto tendencia presadzuje v komunálnych voľbách, kde môžu kandidovať aj ľudia mimo politických strán. Navrhujeme utvoriť popri štruktúre strany aj systémovú možnosť zapojenia aktívnych ľudí a skupín, do politiky KDH. Jestvuje viacero modelov. Za optimálny v súčasných podmienkach považujeme zavedenie inštitútu kolektívneho členstva, ktoré by jestvovalo popri individuálnom členstve v KDH. Toto kolektívne členstvo, by malo formu pridruženia - „asociácie“ inej právnickej osoby. KDH by uzatváralo asociačné dohody s rôznymi - už existujúcimi, aj novými - organizáciami o ich asociácii s hnutím. Individuálni členovia takejto organizácie by neboli členmi KDH, členom, resp. asociovaným členom, by bola celá organizácia. Štatutár asociovanej organizácie by reprezentoval organizáciu na pôde KDH.

- **Splnomocnenci pre regionálne a komunálne voľby.** Už po zvolení nového vedenia by sa mal začať vytvárať aktív splnomocnencov z ľudí, ktorí sú už zaangažovaní v nejakej politickej práci (úradníci, funkcionári, poslanci a vzdelaní odborníci, učitelia a pod.) najmenej na dvoch úrovniach: na úrovni krajov pre regionálne voľby a na úrovni okresov pre voľby do miestnych samospráv. Títo splnomocnenci by mohli byť potenciálne aj kandidátmi v regionálnych voľbách a zároveň by administratívne dohliadali na prípravu volieb do miestnych samospráv. Splnomocnenci by neboli volení, ale ustanovovaní predsedníctvom KDH, a mali by právo veta pri predkladaní volebných kandidátok, v tom zmysle, aby sa na ne nedostali ľudia, ktorých okolie neuznáva a určite nebude voliť.
- **Získavať mladých ľudí.** Bez mladých ľudí KDH nebude mať budúcnosť. A nestačí ich len prijať do strany a uspokojiť sa s ich registráciou. Treba ich systémovo školiť v otázkach politiky a ovplyvňovania spoločnosti v duchu evanjeliových zásad, naučiť ich komentovať dianie v politike, najmä na sociálnych sieťach a komplexne ich pripravovať na politický zápas. KDH musí urobiť všetko, aby mladým ľuďom pomohlo prekonať predsudky. A tým mladým ľuďom, ktorí prídu, musí dať reálnu príležitosť sa primerane uplatniť.
- **Hľadať a získavať odborníkov a mienkotvorné osobnosti.** Nové vedenie by malo cieľavedome vyhľadávať ľudí, ktorí dokážu tvoriť názor na určitú situáciu alebo legislatívnu normu a byť s nimi v spojení. Nie je potrebné z nich utvárať osobitné formálne štruktúry, ale treba, aby boli pripravení pôsobiť pri presadzovaní praktickej politiky.
- **Spolupráca s médiami a redaktormi.** Nové vedenie musí systematicky pracovať s médiami. Aj keď pre mnohých je KDH z nejakých, zväčša iracionálnych príčin nepríťažlivé, predsa pri vzájomnom kontakte možno lámať predsudky alebo vzájomné vzťahy aspoň zlepšiť.

ZÁVER: MY SA VRÁTIME!

Niektorí politické strany radi zaraďujú do politických kategórií, či už podľa politických ideológií, alebo podľa cieľových skupín ich politickej aktivity. A tak keď bojujeme za ozajstnú slobodu, nás môžu označiť za liberálov. A zasa, ak obhajujeme hodnoty, ktoré odolávajú zmenám časov, sme pre iných konzervatívami. Keď zdôrazňujeme potrebu životnej poctivosti, pri ktorej je správne, aby ten, kto sa usiluje, pracuje, riskuje, tvorí,

sa dočkal aj zaslúženej odmeny a bol na tom lepšie ako ten, kto to nerobí, zaraďujú nás do tábora pravičiarov. Ak ale zdôrazníme, že na niečo majú právo všetci, pretože sú to ľudské bytosti, a nikto nesmie nikomu upierať príležitosť a právo prežiť svoj život dôstojne, tak sa pri takejto kategorizácii môžeme zrazu ocitnúť medzi ľavičiarimi. Keď položíme dôraz na to, ako výhodné je pre Slovensko byť súčasťou Európskej únie, tak nás budú niektorí zaraďovať medzi takzvané proeurópske strany. A zasa vtedy, keď vystúpime na obranu našich národných záujmov, nám zas môže prischnúť nálepka nacionalistov.

My ale hovoríme, že nie sme ani konzervatívci, ani liberáli. Nie sme ani pravičiar ani ľavičiar. Ani proeurópski ani nacionalisti. Sme kresťanskí demokrati, a sme na to hrdí!

Nám nejde výlučne, ba ani prevažne o žiadnu spoločenskú či profesijnú skupinu. Vo svojej politike nechceme dávať prednosť podnikateľom pred zamestnancami. Alebo ľuďmi, čo sú odkázaní na solidaritu druhých. Ba nejde nám prednostne ani o veriacich. Nám ide o každého človeka. Lebo sme presvedčení, že každý človek, i ten najposlednejší v spoločenskom meradle, bol stvorený na obraz Boží, a má preto neopakovateľnú hodnotu. Toto presvedčenie bolo zdrojom neobyčajnej sily kresťanských demokratov schopných postaviť sa na obranu takýchto ľudí, prenasledovaných a utláčaných, a to i keď im hrozili nacistické, a neskôr komunistické žaláre a niekedy aj šibenice. A keď sa proti nim agresívne postavil v neskoršej dobe mečiarovský režim, hoci aj s bombou na našom mítingu na Pasienkoch, ale i ak nás stíhala nevôľa mnohých médií a azda i celých spoločenských skupín. Ak sa budú kresťanskí demokrati opierať o toto základné presvedčenie, a budú svoju politiku koncipovať na obranu ľudí, ktorí potrebujú pomoc, tak ich nezdolajú ani hrozby, ani nebezpečenstvá, a ani volebná prehra.

Niektorí nás práve preto odmietajú, ba i nenávidia. Chcú iný svet, predovšetkým pre seba. S nimi nestrácajme čas! Hlavne sa nenechajme ovplyvniť tým, čo nám radia. Nechcú nám dobre.

Naša nádej nie je ilúziou. Nie je snom. Je reálna, ale vyžaduje námahu, tvorivosť a odvahu. Ak budú kresťanskí demokrati investovať do takéhoto kapitálu, tak nemáme obavu o našu budúcnosť. My sa vrátíme!

Na sviatok Turíc 2016

Na zostavení Memoranda sa svojimi príspevkami a pripomienkami v rozprave KREDITU zúčastnili: Ivan Šimko, Roman Rajnivec, Ján Petřík, Ernest Géze, Emil Komárik, Jozef Dravecký, Miroslav Tučník, Ľubomír Vlčák, Ivan Čarnogurský, Peter Haťapka, Jozef Macejko, Emil Arvay, Táňa Mikušová, Pavol Dzurilla, Peter Čiernik, Martin Babík